

ДО ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.О. Лайко, аспірант*

Розглянуто теоретичні аспекти конкурентоспроможності та обґрунтовано основні конкурентні переваги забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Конкурентні переваги, ефективність виробництва, конкурентоспроможність, стратегічний розвиток сільськогосподарських підприємств.

Глобалізація процесів і посилення конкуренції на ринку агропродовольчої продукції ставлять перед вітчизняною економічною наукою завдання розробки ефективних шляхів управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств як невід'ємної складової їх ефективного господарювання.

Основним пріоритетним завданням при формуванні стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств є оцінка конкурентоспроможності та конкурентного потенціалу. Проте відсутність єдиної методики оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств викликає складнощі в розробці конкурентоорієнтованої стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток сучасної теорії конкурентоспроможності та конкурентних переваг внесли такі вчені-економісти, як І. Ансофф, А. Азоєв, С. Бондаренко, Б. Карлоф, А. Юданов, які досліджували проблему конкурентних переваг у виробництві та торгівлі. Питання розвитку конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств, розглядали вітчизняні науковці О. Гудзинський, Я. Ларіна, С. Мельник та ін. Проте дослідженню питання конкурентоспроможності виробництва та визначенню основних конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств приділено недостатньо уваги.

Мета дослідження – визначити особливості конкурентних переваг і дослідити їх роль у забезпеченні ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на ринку.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних чинників, що впливають на розвиток сільськогосподарських підприємств, є його конкурентоспроможність. Отже, розглянемо це поняття детальніше.

Під конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства розуміють особливий стан системи економічного розвитку підприємства, при якому забезпечується його інтеграція у світогосподарські структури та відокремлене функціонування підприємства як суб'єкта економічної діяльності.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор О.Ю. Єрмаков

Досить часто в економічній літературі поняття ефективності, продуктивності та конкурентоспроможності ототожнюють. На нашу думку, вищезазначені категорії мають значні відмінності та не можуть бути ототожненими, оскільки ефективність та продуктивність відображують стан внутрішніх процесів у системі у номінальному його значенні, тоді як виміром стану системи за конкурентоспроможністю є шкала відносин. В науковій літературі поняття конкурентоспроможності трактується досить неоднозначно. Аналіз різних підходів до трактування цього поняття приводить до такого узагальненого визначення конкурентоспроможності, як можливість економічних об'єктів ефективно використовувати свої конкурентні переваги для задоволення потреб споживачів краще за конкурентів. Поняття конкурентоспроможності інтерпретується і аналізується залежно від економічного об'єкта, що розглядається.

Для успішної розробки та вибору стратегії подальшої діяльності сільськогосподарського підприємства, необхідно здійснити діагностику внутрішнього стану підприємства та ситуацію на ринку. Результатом діагностики внутрішнього стану має бути визначення рівня всіх показників підприємства, в тому числі й показників рівня конкурентоспроможності, що є індикатором успішної діяльності на ринку. Для визначення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання застосовують такі методи: метод, заснований на теорії ефективної конкуренції; підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства, які пов'язують її рівень з показниками якості продукції, що випускається; метод бенчмаркінгу; методи, засновані на теорії конкурентної переваги.

Можливість сільськогосподарського підприємства функціонувати на ринку в умовах постійної конкурентної боротьби залежить від рівня його конкурентоспроможності. В цілому поняття конкурентоспроможності можна охарактеризувати як сукупність позитивних характеристик об'єкта, що дають можливість відрізнити його від об'єктів-аналогів і забезпечити його перевагу над ними.

Отже, визначення поточної позиції сільськогосподарського підприємства на ринку та аналіз його конкурентоспроможності пов'язане з визначенням основних його конкурентних переваг.

Під конкурентною перевагою розуміють істотно відмінні, позитивні відмінності підприємства від конкурентів, які забезпечують ефективне його функціонування та реалізацію принципово нових можливостей в умовах швидкозмінного конкурентного середовища.

Портер М. розглядав сутність конкурентної переваги з точки зору ресурсного підходу і розумів як сукупність чинників, що визначають успіх або неуспіх підприємства в конкуренції та продуктивність використання ресурсів. [7].

Карлоф Б. визначав, що конкурентна перевага – це те, на що спрямовано всі стратегії у сфері бізнесу; конкурентні переваги формуються численними чинниками: ефективним виробництвом, володінням патентами, рекламою, грамотним менеджментом, ставленням до споживачів [4].

Узагальнюючи визначення, трактуємо конкурентні переваги, як домінуючі властивості та можливості в економічній, технічній, організаційній сферах діяльності, які значно відрізняють сільськогосподарське підприємство від інших учасників аграрного ринку та які можна виміряти економічними показниками, такими як прибуток, рентабельність, частка ринку, обсяги продажу. Конкурентні переваги можуть бути оцінені шляхом порівняльних характеристик, які мають вплив на економічну ефективність продажу.

Для сільськогосподарських підприємств основними конкурентними перевагами можуть бути:

- матеріально-технічна база підприємства;
- агрокліматичні умови;
- наявність інноваційних методів господарювання;
- висококваліфікований персонал;
- раціональна організація та спеціалізація виробництва;
- низька собівартість;
- висока рентабельність;
- висока якість продукції;
- площа землекористування;
- фінансово-економічна незалежність підприємства;
- доступ до ринків збуту.

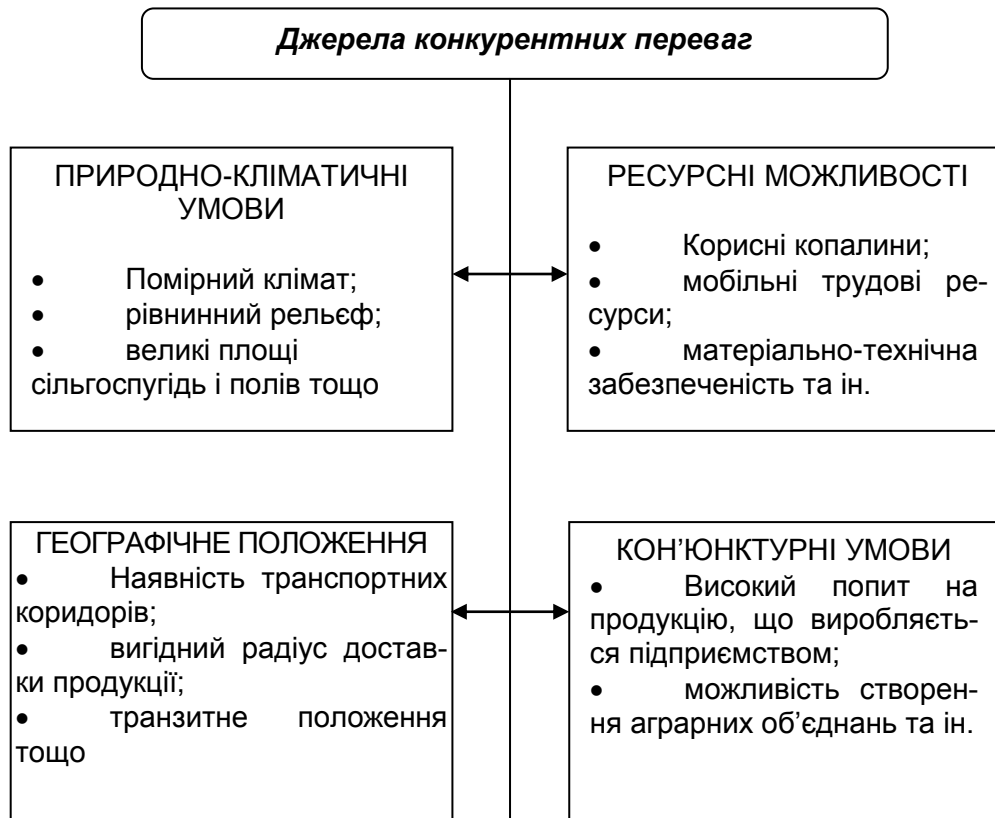
Тривалий період вітчизняні сільськогосподарські підприємства функціонують в умовах виживання, тому, на нашу думку, їм необхідно застосувати стратегію домінування, суть якої полягає в тому, щоб сформувати конкурентні переваги за рахунок низьких виробничих витрат. Останніми роками на ринку товарів спостерігається дедалі більша орієнтованість споживачів на органічно чисту та екологічну продукцію. Виробляючи та реалізуючи таку продукцію, сільськогосподарське підприємство формуватиме нову конкурентну перевагу на основі стратегії диференціації. Отже, конкурентні переваги сільськогосподарських підприємств можуть бути досягнені за рахунок виробництва якісної та інноваційної продукції за найменших витратах на одиницю продукції.

На рисунку наведені основні джерела конкурентних переваг, яких варто досягати українським сільськогосподарським підприємствам для забезпечення його ефективного розвитку.

За джерелами виникнення конкурентні переваги можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні – це результат взаємодії внутрішніх переваг сільськогосподарських підприємств, таких як продуктивність праці, витрати виробництва, технологічні процеси, менеджмент. Зовнішні переваги відображуються у маркетинговій діяльності підприємства та орієнтовані на забезпечення спроможності підприємства задовольнити потреби споживачів.

Для кожної галузі сільськогосподарського підприємства конкурентні переваги досягаються різними шляхами, наприклад, для галузі рослинництва вони залежать від кліматичних умов, земельних угідь, інноваційних технологій вирощування та переробки, кваліфікації спеціалістів; для тваринницької галузі – від якості тварин та їх генетичного походження, забез-

печеності технікою та приміщенням, кормової бази, кваліфікованого персоналу. Формування конкурентних переваг кожної галузі сільськогосподарських підприємств зумовлює зменшення витрат на виробництво товару впливає на покращення якості продукції та формує основу для створення безперервних каналів збуту виробленої продукції.

Основні джерела конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств*

*Розроблено автором.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств слід розробити програму заходів, які будуть спрямовані на оптимальне застосування обмежених ресурсів та на досягнення стійкого положення на ринку. Тобто, необхідно визначити напрями спрямування ресурсів та які можливості підприємства необхідно розвивати для забезпечення високого рівня конкурентних переваг. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку комплексної системи діагностики та моделювання конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств.

Список літератури

1. Азоев Г.Л. Конкурентні переваги підприємства / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков. – Держ. Ун-т управління, Нац. Фонд підготовки кадрів – М. : НОВИНИ, 2000. – 256 с.

2. Бондаренко С.М. Моделювання стратегії конкуренції промислового підприємства: Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. / С.М. Бондаренко ; ред. О. П. Степанова. – К. : АСК, 2002. – Вип. 7. – С. 404–408.

3. Гудзинський О. Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект) : моногр. / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.

4. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы : пер. с англ. / Б. Карлоф. – М. : Экономика, 1991. – 239 с.

5. Ларіна Я.С. Формування та механізм реалізації маркетингових стратегій в агропродовольчому підкомплексі АПК : моногр. / Я.С Ларіна. – К. : Преса України, 2008. – 344 с.

6. Мельник С.І. Основні напрями формування конкурентних переваг аграрних підприємств України в ринкових умовах : моногр. / С.І. Мельник. – Луганськ : Ноулідж, 2010. – 368 с.

7. Портер М. Конкурентная стратегия : методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Альбина Бизнес Бук, 2006. – 454 с.

8. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика : учеб.-практич. пособие. – 2-е изд. испр. и доп. / А.Ю. Юданов. – М. : Гном-пресс, 2008.

Рассмотрены теоретические аспекты конкурентоспособности и обоснованы основные конкурентные преимущества обеспечения эффективного развития сельскохозяйственных предприятий.

Конкурентные преимущества, эффективность производства, конкурентоспособность, стратегическое развитие сельскохозяйственных предприятий.

The theoretical aspects of competition and competitive advantage are expanded in the article and indicated they importance for effective development of agricultural enterprises.

Competitive advantage, efficiency of production, competitiveness, strategic development of agricultural enterprises.